

Мухамед Шукри

НАСИЉЕ КРАЈ ОБАЛЕ

Седео сам на тргу, у башти кафића „Централ”. Био сам опуштен и нисам обраћао пажњу на пролазнике. Био сам смирен.

„Свако ко жели да привуче твоју пажњу, мора да те продрма за раме”, тако ми је рекао један пријатељ.

Доњи део тела био ми је на сунцу. Конобар је ставио шољицу чаја испред мене и упозорио ме:

„Овај се мота око тебе. Не обраћај пажњу на њега јер он само тражи гутљај чаја. Ако му нико не да, он онда тражи нану да је посише када примети да је шољица празна.”

„На кога мислиш?”

„Па зар га не видиш? Мејмун.”

Конобар се окренуо ка њему. Мејмун је био наслоњен на зид хотела „Бесера”.

„Нисам га уопште приметио.”

„Увек ми узнемирава госте и то баш онда када дође на ред моја смена” – додао је помало незадовољним тоном.

„Заборавио си да ми донесеш и једну празну шољицу”, подсетио сам га.

Имам навику да с уживањем преспем последње гутљаје чаја у другу шољицу. Конобар је климнуо главом и удаљио се вукући ноге.

„Проклетник један. Псује ме, али нека, знам ја шта ћу урадити тим конобари-ма. Надам се да ћеш бити овде да видиш. Ниједан ми неће побећи. Овако ћу их напасти.”

Замишљао је како извлачи бодеж, па је почео да млатара рукама у ваздуху као да их стварно убада.

„Ма баш ће ме бити брига и ако нестанем одавде. Оставићу им овај трг.”

Неки пролазници су застајали, а потом настављали својим путем и одмахивали главом са сажалењем. Остала су само два дечака која су исмевала Мејмуна.

„Пусти их, Мејмуне”, рекао сам након неколико тренутака, саосећајући с њим.

„Бомбе. Зелене бомбе. Нож и крв. Мртваци. Живи мртваци.”

Извадио сам паклу из цепа и понудио му цигарету. Пришао је. Узео је једну, али му је рука дрхтала. Била је прљава. Појавио се конобар. Мејмун је нервозно поскочио и вратио се на место где је претходно стајао. Конобар је донео празну шољицу и уплашено погледао Мејмуна.

„Мејмун ће седети са мном и заједно ћемо пити овај чај.”

„Слободно, али власник кафића не подноси да овај лудак седи у његовом локалу. Више пута се тако свађао с њим. Његово присуство овде обично се заврши свађом са људима. Ти очигледно још не знаш шта он говори када разговара с њима.”

„Данас никога неће узнемиравати. Овог пута ти ја гарантујем.”

Брзо ме је погледао и рекао:

„Ја те само упозоравам. Ти ћеш бити одговоран ако ти се због њега нешто лоше деси... Само те упозоравам.”

Погледао сам Мејмуна умирујуће, а он је пушио цигарету опсесивно. Насмешио сам му се. Гледао је конобара огорчено. Окренуо сам се ка конобару:

„Ја преузимам одговорност. Ништа лоше се неће догодити.”

Осетио сам како полако постајем узнемирен. Да ли ћу заиста одговорати за поступке човека који је одбачен на овакав начин? Дакле, Мејмун је важио за страшног и презреног. Некада је био туристички водич. Споразумевао се с туристима на многим језицима. Чуо сам да је био међу најбољим водичима у Тангеру када би говорио на енглеском. Једном, када је био близу мене, чуо сам како прича о својим пустоловинама у Италији, Португалу и Шпанији. Говорио је врло учтиво. Ту је била и једна Аустралијанка. Последњи пут сам га видео када је радио у продавници рукотворина. Међутим, почео је да плаши туристе својим нервозним гласом, те га је власник радње отерао. Људи би се запрепастили и ужурбано излазили из продавнице не купивши ништа. Тако је о њему говорио власник.

Окренуо сам се према њему:

„Мејмуне.”

„Да.”

„Дођи овамо.”

Опушак цигарете полако се претварао у пепео међу његовим пожутелим прстима.

„Ево ме.”

„Седи.”

Примакао сам му столицу. Био је узнемирен док је седео.

„Зар пристајеш да ме конобар овако понижава?”

„Не.”

„Заврнућу му главу овако или ћу му бацити своје зелене бомбе у лице”, рекао је Мејмун правећи покрет као да нешто увија у спиралу.

„Неће се ништа од тога десити. Ако ти не започнеш, нико те неће вређати.”

Сипао сам му чај у празну шољицу. Очи су му се зацаклиле. Одмакнуо се и устао.

„Оставио сам лек иза врата хотела.”

Широко се осмехнуо, али израз лица деловао је некако напет.

„Лек!?”, зачудио сам се.

Боса стопала била су му прекривена блатом, а панталоне исцепане при врху бутине. Његова једина бела кошуља изгубила је првобитну боју. Вратио се и почео да замахује везицом тушта.

„Дивља нана”, прошапутао сам.

„Ова биљка је лековита”, рече Мејмун.

„Шта лечи?”

„Лечи мене.”

„Шта лечи код тебе?”

„Ништа. Избацује болести из мог тела.”

„Дакле, ти си болестан.”

„Не, ова биљка ме штити од болести.”

Знам да ту биљку сматрају врстом народног лека. Кува се са сувим грожђем и јечмом, а добијени напиток се пије на празан стомак. Неки верују да лечи туберкулозу и друге болести.

Узео је да кида листиће и пажљиво их ставља у шољицу. Понудио је и мени мало. Када је почео да инсистира, покрио сам шољицу дланом. Насмешио сам се:

„Не, Мејмуне, нећемо сада. Када се будем разболео, тражићу да ми донесеш ову биљку.”

„Али болест треба да спречиш још сада. Она лечи све.”

„Сада нисам болестан, Мејмуне.”

Посматрао је свој кажипрст. Чинило ми се као да га помно испитује. Потом га је уронио у шољицу. Помислио сам: кашика од мяса и крви. Гурнуо је листиће на дно шолице с некаквим силовитим ужитком, а потом почео да сиса прст. Промрљао је неколико речи које нисам разумео, али нисам хтео ни у чему да му се противим. Сркнуо је чај са задовољством. Осетио сам како ми уста испуњава слатак и топао укус. Помислио сам на мешавину меда и путера.

„А ко је сада у рају?”, упитао ме је, а очи су му блистале.

Учинило ми се као да нећу моћи да угасим тај пламен у његовим очима.

„Само ти, Мејмуне.”

„А ти?”

„Ја?”

„Да. Ти.”

„О боже... видиш... ја сам овде.”

Насмејао се толико да се од силине смеха шолица замаглила. Зној га је облио. Боре су се скупиле на слепоочницама, с обе стране обрва и при корену носа. Израз његовог лица је час био стегнут, час опуштен. Бројао сам боре: једна, две, три, четири...

„Него, реци ми, Мејмуне, зашто не радиш?”

Намрштио се. Имао сам утисак да ми се крхотине забадају у лице. Осетио сам привидан бол у очима, као када из мрака изађемо право на сунчеву светлост. Некаква голицање прожимало ми је утробу. Насмејао сам му се. Чекао сам његов одговор. Гледао ме је као да је опчињен својом језивом заблудом. Пружио сам руку преко стола да дохватим паклу цигарета како би иоле смањιο напетост. Зграбио ме је. Осмехнуо се наивно и нервозно, а потом стиснуо зубе. Голицање које ми је пролазило кроз стомак спласнуло је.

„А ја? Зар нећу моћи да запалим једну од твојих добрих цигарета?”

Збунио сам се.

„Хтео сам да ти понудим једну, Мејмуне.”

„Ха-ха. Љубазан си. Ха-ха. Веома си љубазан према мени. Ха-ха. Баш си добар према мени. Ха-ха. Ти си мој брат. Ха! Како се зовеш?”

„Сами.”

„Ха-ха-ха. Ти си мој брат, Сами, зар не?”

„Да, ја сам твој брат.”

„Баш си некако као ја, зар не?”

„Да, ја сам као ти.”

„Ти си ја, а ја сам ти. Зар није тако?”

„Јесте.”

„Сами, не би требало да будеш као остали. Мораш бити исти онакав као што си са мном и исти као што сам ја с тобом сада.”

Један младић је стао и ругао му се. Други је прошао поред њега и зграбио га за рукав.

„Хоћеш да видиш како се његова крв пролива по овом тргу? Ватрогасци ће доћи да је оперу”, упитао је Мејмун тужно.

„Не, не, Мејмуне. Нека трг остане чист. Крв ће га упрљати, а можда и тебе. Ја такође не желим да будем упрљан нечијом крвљу.”

„Такав сам, Сами, шта да радим. Увек по земљи видим проливену крв оних који ме нервирају и како се извијају као овнови за Курбан-бајрам. Некако сам смирен када се осветим.”

„А ја? Да ли те нервирам?”

„Још увек не, али мораш да ми будеш пријатељ. Мораш да ми позајмиш нешто новца да могу да одем у Аустралију.”

Осетио сам како ми језа пролази кроз тело.

„Али ја немам новца. Исти сам као ти, Мејмуне”, рекао сам тихо.

„Морам да идем у Аустралију! Нећу бити овде док је Џони тамо”, жустро је поновио.

Узе да испија последњи гутљај из шољице. Дакле, невоље му долазе из Аустралије.

„Ех, одлазак, одлазак, Сами... Када човек заволи жену као што је Џони”, промрмљао је.

„Али зашто баш Аустралија?”

„Зато што је она тамо. Волим је, а она није овде.”

„Ко?”

„Џони. Зар не знаш Џони која је била са мном?”

„Не, не знам је. Али даљина...”

Зауставио ме је његов нагли покрет. Извадио је поцепан пасош. Неке странице су биле истргнуте, а фотографија у пасошу била је изгужвана.

„Могу да је стигнем. Зар не мислиш и ти тако, Сами?”, одлучно је поновио.

„Наравно да можеш, него то изискује много мукe”, додао сам. „Да ли је Џони била добра према теби?”

„Заиста се више и не сећам, али неће моћи да порекне да ме познаје ако види да сам дошао до ње. Једном ми је рекла да сам једини који зна како да јој пружи задовољство.”

Насмејао сам се.

„Дакле њена срећа лежи у потпуној интимности са тобом.”

„Да. Ја сам њена срећа.”

Узео је листиће тушта који су били у шољици и почео да их сиса. Помислио сам: дакле, њему се враћа разум када говори о Џони. Његове мисли су у Аустралији док је он овде. Говори ми из Аустралије онда када је свестан онога што говори. Прошлост: Џони и тушт који сада жваће. Мејмун, Џони и ја – сви ћемо постати горко биље. Данашњи свет су сутрашње жеље. Ми смо балега коју котрља поворка балегара.

„Хајде да одемо до мора, ако желиш”, изненада ме је упитао.

Зуби су му побелели. Но, уста су му остала зелена, а из њих се цедила слузава течност дивље нане.

„Зашто?”

„Да тамо направимо морску со и продамо је пре него што зађе сунце.”

„Не данас, Мејмуне.”

Из шољице је извадио остатке нане и наставио полако да је жваће.

„Добро, а када онда? Тек пошто зађе сунце?”

„Сунце ће поново изаћи.”

Посматрао ме је док је полако жвакао дивљу нану. Насмејао сам му се. Поглед му је плануо. Затим се окренуо према намрштеном човеку који је седео преко пута нас.

„Губи се из мог кафића!”, викнуо је човек.

Мејмун је поскочио. Показао сам му да не устаје.

„Али сада је нормалан. Не ради ништа”, успротивио сам се.

„Познајем га боље него било ко”, узвикнуо је човек узнемирено. „Никада се не зна када ће полудети. Кад му притисак у глави скочи узеће тако било шта и бацати на било кога.”

Мејмун је ћутао. Да ли га се плашио или га је поштовао? Погледао ме је тужно, као да је нешто згрешио, а затим устао и отишао. Видео сам га како стоји на крају трга напет и није обраћао пажњу на људе око себе. Пажљиво ме је гледао. Можда ми је и замерао што сам овде, а он тамо. Можда је рекао себи: „Он није као ја”, и у том тренутку осетио врхунац самоће.

Извадио је малу, излизану мапу из џепа и расклопио је. Прво ју је проматрао, потом је раширио на земљи и почео да је гази десном ногом. Поново ју је смотао и вратио у џеп. Скинуо је кошуљу. Испружио се тако го до појаса на праг старе шпанске телеграфске канцеларије. Његове велике и смеђе груди пресијавале су се на сунцу. Човек који је седео иза мене рекао је:

„Он воли сунце. Једног дана је овде гласно викнуо: *Ја сам ѿсѿодар сунца, мора и овој шрѿа!*”

Двоје људи је застало испред њега. Мејмун је обукао кошуљу. Седео је на прагу одмахнувши главом према њима. Пустили су га тако. Гласно се смејао. Чуо сам власника кафића како старцу попут себе препричава Мејмунова недела:

„Он носи проклетство својих родитеља где год да оде. Једног дана, када је његов отац Идрис дошао код њега са села, Мејмун га се одрекао ругајући му се: *Требало би ѿново да се родим да бих био ѿвој син! Нисам задовољан ѿбом као оцем. Сада сам себи и син и оѿац – Ја сам и Идрис и Мејмун.* Зар не видите? Сигурно је његов отац много патио. Познајем тог угледног господина. Један врло побожан човек. Од куће до џамије и из џамије на посао. Човек који је отац сину као што је Мејмун требало би да тражи опроштај од Бога за своју невољу.”

Власник кафића је нестao. Мејмун је сада деловао јако узнемирено. Померио се па застao. Корачао је ка мени. Шта сада хоће да уради? У мојој машти једна од чаша се разбила. Крхотине су ми се забиле у лице. Снажним покретом је подигао столицу и преврнуо је.

„Нека сада ђаво седи на овој столици.”

Власник кафића га је видео.

Изашао је и почео да урла.

„Лудаку један! Проклет био. Протераћу те из целог Тангера.”

Мејмун је плеснуо дланом по задњици као клоун. Издалека је довикнуо:

„Ма носи се, чича! Баш ме брига!”

Власник је хтео да пође за њим, али га је гост кафића зграбио за руку:

„Видиш какав је. Ако је он луд бар ти буди паметан. Водиће га у психијатријску болницу с времена на време. То ће бити добро за њега. Али немој да ти будеш разлог томе.”

„Он зна шта ради. Луд или не, само тражи некога кога ће излудети.” Застао је и показао према мени: „Данас си га ти охрабрио да нас увреди. Сваки пут када наиђе на некога ко одобрава његово понашање, још више се осили. Мисли да је чувар овог трга.”

„Знаш и сам какав је. Не треба још више да га љутиш када већ мирно седи”, покушао сам да оправдам ситуацију.

Није одговорио. Тада гост иза мене рече:

„Незапосленост је узрок овог лудила.”

На то му један старац одговори:

„Не. Не мислим тако. У наше време је било још више незапослених па, ето, ипак нико од нас није полудео. Незадовољство је оно што излуђује људе. Задовољство је мудрост.”

Мејмун је вежбао. Личио ми је на шампиона који се спрема за трку.

„Ево, погледајте, спрема се за трку са замишљеним противником. Увек побеђује у овом замишљеном такмичењу које води сам са собом”, рече власник локала.

Савио је десно колено. Погледао је десно, лево и иза себе. Трчао је најбрже што је могао. Пролазници и гости кафића били су запањени.

„Где је обезбеђење? Требало би да га одведу одавде. Јадник је луд. Његово понашање нам иде на живце.”

Мејмун се окренуо и наставио да хода без престанка. Када је стигао до прага подигао је руку у знак победе. Пришао му је један ментално заостали дечак и замолио га да се тркају. Мејмун се искезио, док се дечак широко и искрено осмехивао. Мејмун га је из све снаге шутнуо у задњицу. Дечак је одскочио у страну завијајући од бола, потом га опсовао и побегао. Мејмун је поновио трку још три пута. Последњи пут му је неко дао пуњено парче хлеба. Сео је на праг и полако почео да га жваће.

* * *

Људи, сунце и море. Препорођени, нежни и голи. Клизе једни уз друге попут језера, налик фатаморгани, која се стапају у загрљају. Мејмун је чезнуо за тим нежним телима, а она као да су се преливала једно у друго попут акварела. Људи су данас нежни и лагани као да плутају по мору. Обузела га је горчина према самом себи. Он је тако груб, а они нежни. Сунце га је заслепљивало. Но, поветарац у плаветнилу ублажавао је то слепило. Данас је довољно лудовао. Данас је отуђенији од људи.

„Прошло је много откако сам видео да ме неко љубазно гледа. Не примећују ме све док их не изазовем љутитим погледом. Теши ме само то што се опходе према мени с таквим опрезом”, помислио је.

Песак му је клизио под стопалима попут свилених јастука.

„Као да ходам по жабљим стомацима.”

Мислио је да ће му се цело тело истопити. Мелодије су му одзвањале у глави. Умор га је обузимао с ужитком.

„Нико није сам на овом свећу. И ово је лаж. Да ли и ја лажем?”

Деловао је немоћно. Сви су зазирали од њега. Стајао је и плашио купаче чудним погледима. Није се померио све док није умислио како је савладао све оне који су га запрепашћено гледали. Радовао се њиховом поразу. Зграбио је песак и снажно га стискао, а горчина коју је осећао према људима почела је да се топи. У његовој машти мржња према њима била је тај снажан стисак песка који је и даље био песак ма колико га притискао. Мејмун је замишљао како гњечи и обликује људе попут теста.

Тамнопута девојка је изашла из воде

Недра су јој се преливала

Бог је у срцима

Креће се грациозно

Бог је у води и фатаморгани

Очи јој блистају

Два лептира на самрти

Бог је у светлости и тами

Хода гордо

Бог и лепота – где год да смо

Кад бих био Бог

Даровао бих јој вечност

Задрхтао је од задовољства и гнева истовремено. Погледала га је дрхтећи. Изгубила је ону грациозност и гордост коју је имала. Само један залогат њеног тела био би довољан да му прекине сушу у телу. Змија пожуде се пробудила и узнемирила у његовим очима. Девојка се склонила међу младићима који су били опружени на песку. Њихова тела Мејмуна су подсећала на сардине на роштиљу. То му је још више појачало глад и жеђ. Тела су им била привлачна. Узео је неколико шкољки и превртао их по длану. Ех, да су драгуљи, могао би да стигне до Џони. Ех, какве сам среће, боже! Начини драгуље од ових шкољки да могу да дођем до Џони. Закорачио је у зачарани свет. Мало-помало постајао је свестан себе.

Био је очаран призором шкољки на плажи Ел Хосејме.¹¹ Морски поветарац продирао је кроз кошуљу. С времена на време, осећао је како му зној цури испод пазуха. Престао је да сањари. Угледао је младића како јури ка мору као да се трка са самим собом. Мејмун је био спреман. Младић је стигао до мора. Мејмун је појурио као петао: шљап, шљап, шљааап, шљааап. Младић је изненађено скочио у воду. Мејмун је остао потопљен, па изронио далеко. Силовито је замахнуо рукама. Поново је заронио. Пливао је као морски пас. Снажно је ишао напред. Нагло је избио на површину, усправио се и дисао као риба избачена на обалу. Био је исцрпљен. Изашао је из мора. Вода се сливала низ њега, а подерана одећа му се слепила уз тело као отопљени восак, попут неизглачане статуе тек изливане у гипсани калуп. Кренуо је обалом, а шлиц на панталонама откривао је змију згрчену међу размакнутим

¹¹ Град на северу Марока.

бедрима. Бацио се на земљу. Главу је спустио на леву руку, а десну испружио. Оштар бол раздирао му је десну слепоочницу. Утроба га је болела, а смртоносна суша захватила му је тело. Утонуо је у сан. Исцрпљено дисање стресало му је ситна зрна песка с лица и руку. Изгледао је као риба коју је избацило море.

* * *

Зној, вртоглавица и бес. Мејмун се пробудио. Похабана одећа била је слепљена уз њега. Глава, пазух и набори стомака били су обливени знојем. Скинуо је кошуљу и осетио поветарац. Кренуо је ка води. *Бој је у мору*. Држао је кошуљу у руци као да носи мртвог зеца. Потопио је главу и приметио како се песак таласа: *Бој је у дубини и на њовршинама*. Преплавила га је морска опијеност. Изашао је и шетао. Лутао је. Кошуља му се лелујала у руци, тело је било затегнуто као бубањ, а панталоне су шуштале од трења. Сијале су. Био је уморан од размишљања о људима.

„Ево ме, живим међу људима као што сам одувек желео”, помислио је.

Желео је да се радује с људима неком непознатом рођендану, али је изгубио тај осећај.

„Нисмо ни бољи ни гори од других људи...”

„А шта смо ми, мајко?”

„Зар не знаш?”

„Не.”

„Ми, као што видиш, сине мој...”

„А ова бука напољу?”

„Не говори тако. Зар не видиш да славимо? Треба да ценимо наше празнике.”

Отац је гунђајући приговорио:

„Не. Није тако. Ти и не знаш ништа о нашим празницима. Сваки празник је грех и безобзирност на улицама.”

* * *

Издајека се на сунцу назирала људска силуета. Приближавао се тој голој похоти. Коса јој је била умотана у пешкир. Живо тело спремно за балсмовање. Осврнуо се за собом. Купачи су изгледали као патуљци. Пешчано поље засађено људима. Завртело му се у глави. Кошуља му је испала из руке. Бурно је реаговао. Жмарци ужитка подилазили су му телом, а у машти су га ошинуле мокре гране. Осетио је пријатну вртоглавицу. Нектар му је преплавио исушена уста. Женски мирис, помешан с морским мирисом допирао му је до ноздрва. Није дотакао ниједну жену откако га је Џони напустила. Рука му је дрхтала док је додиривао узбуђене гениталије.

„Џони! Џони! Ево, видим те, Џони. Бог не претвара шкољке у драгуље. Бог је у Аустралији, а ја овде! Бог је с нама где год да смо”, говорио је.

Замишљао је како његова змија улази у Џонину рупу. Његова нагост постала је груба. Трептао је на сунцу бацајући сенку на тело које је било опружено на сунцу. Видео је само девојку светлопаве косе с које је отпао замишљени лист дуда. Жестоко се бацио преко ње. Препуштао се задовољству и говорио бесмислице. Девојка се очајнички измицала и вриштала. Навалио је на њу целом тежином. Нокти су му се заривали у њену кожу. Колико је само Џони волела када јој растргне спаваћницу.

Со с њене коже мешала се у његовим устима с укусом крви њених огреботина. Устао је. Окренуо се ка групи патуљака који су јурули ка њему. Пљунуо је девојку. Погледала га је сажаливо и престашено. Буљио је у море. У њему се будила она стара чежња за њим. Јурнуо је... бег... бег... шљап... шљап... шљааап... шљааап... шљааап. Слепи и нежни покрети. Његова похабана одећа остала је у песку попут мртве хоботнице. Девојка је стајала тамо запрепашћена. Патуљци су сада били дивови. Мејмун је тражио уточиште у мору које је сматрао светим. Девојка је била нема и скамењена.

Патуљци, односно дивови, шапутали су један другом:

„Шта ће сада урадити?”

„Уплашиће се, а затим ће се избавити када прогута мало воде. Видећете.”

„Морамо нешто да предузмемо.”

„Погледајте, стоји као да је у бунару.”

Заронио је. Тренутак касније је поново изронио.

„Губи свест.”

Заронио је затим...

Таніер, 1977.

(С арайској љревели Марија Јовановић)